

Dâlga (Dâlga Nouă)

Interviu luat doamnei Suzana Buftea, născută în 6 ianuarie 1933, în Comodoro Rivadavia (Argentina). Împreună cu părinții săi, Boca Ioan, născut în 15 august 1894 în Căianu Mic (jud. Cluj) și Boca Eliza, născută în Indiana (S.U.A.) în 27 iulie 1907, a fost deportată din Sânnicolau Mare, în Feteștii Noi (Dâlga Nouă).

Interviul a fost realizat de Dana Lazăr în 16 octombrie 2021, în Timișoara.

DL: De unde doriți să începeți povestea vieții dumneavoastră?

S.B: De la America. Primii care au plecat au fost bunicii în 1903 și s-au stabilit în Chicago unde bunicul lucra la o fabrică de autoturisme. În 1907 s-a născut mama mea în Chicago. După doi ani, acea fabrică a intrat în greva. Bunica spăla și călca la anumite familii. Fabrica a intrat în grevă. „Noi am venit aici să câștigăm”, a zis bunicul, „eu sunt de părere să iei fata și să te duci acasă”. Atunci bunica a venit cu mama la Cenad. După doi ani, greva nu s-a terminat, muncitorii au fost împușcați, a venit și bunicul, a calculat banii, a văzut că sunt puțini. Au lăsat-o pe mama să o crească părinții din partea tatălui. Bunicul a plecat pentru a doua oară, tot din Hamburg, împreună cu bunica. La intrare, unde se verificau toate actele la intrarea în America bunicul a fost respins, căci avea un defect la ochi. „Lor le trebuie oameni sănătoși”, ziceau. Ce să facă, în ce parte să o ia, și-au amintit de o familie tot din Cenad, din Argentina. Acolo au lucrat la sondele de petrol, era prin 1912-1913. Acolo, la sondele de petrol erau mulți ardeleni români, printre care și tata. „Eu în Argentina mi-am găsit om”. Așa spunea mama mea, Eliza Târziu născută în Chicago, căsătorită Boca. Omul ei, din Ardeal, provenea din Bistrița. Acolo, în Argentina, ne-am născut noi, fetele. În 1930 s-au hotărât să vină în țară, bunicii. Au cumpărat ce au vrut.

DL: Aveți amintiri din Argentina?

S.B: La locul sondelor era un fel de colonie, eu nu știam să zic decât *busubudoru* (probabil, autobuz, n.n). Mergeam în oraș, în Comodoro Rivadavia (oraș situat în Patagonia, în sudul Argentinei, cunoscut pentru sondele de petrol, n.n.). Am stat acolo până în 1937. Bunicul a cumpărat pământul când a venit. Și casă mare au cumpărat de la un avocat, în Sânnicolau, dar noi totdeauna eram la odaie, în pustă, la conac. Acolo era o casă cu dependințe, grajduri pentru cai, pentru porci, hambare, de jur împrejur salcâmi. O gospodărie încheiată. Aveau slugă și la porci și la vaci și la cai. Aveau șapte vaci. Era aproape de calea ferată care mergea de la Sânnicolau la Dudești. Au plantat pomi fructiferi. Femeile făceau mâncare, compoturi,

murături, tot ce trebuia. Aveau contract cu moara Prohasca de la Viena. Aveau o anume sămânță de grâu pentru cornuri și contract să ducă direct la moară, la Prohasca. Bunicul, până n-o plecat în America, lucra la nemți. Când a murit bunicul, a murit tot. Tata obișnuit la sonde, nu era bun pentru agricultură. Apoi, au început cotele. Ne lua tot, și apoi treceau la bunuri. În iarna lui 1950/1951 mi-au luat paltonul. Așa de mult am suferit, că atunci când ne-am întors din Bărăgan, am căutat să locuiesc într-o casă care să nu aibă nici grădină.

DL: Cum a început totul?

SB: „Mâine dimineață se fac ridicări, știi tu cum o fost cu nemții, nu știu dacă vor lua o parte, dacă vor lua pe toți”, așa s-a spus. Atunci, tata a plecat la odaie, la *biriș* (argat, n.n). Eu am fost cu colegele la cinema. În gară erau vagoane, trei garnituri, fiecare de șaptezeci de vagoane, „că se ridică multă lume”. „Ce o să fie, vedem”, am zis. La cinci dimineața au încercat la poarta de fier, apoi au bătut în geamuri, aveam patru geamuri la stradă. Asta înseamna că ne ridică și pe noi. Mama: „noi prin grădină putem să fugim”. Eu: „ce se întâmplă cu toți, se întâmplă și cu noi”. Apoi s-a citit ordinul. Mama a întrebat: „adică deportați?” „Din momentul ăsta nu mai intră nimeni în curte”, ni s-a zis. „Spuneți, de câte căruțe aveți nevoie?”. La care mama: „una, nu mai multe, păi, unde ne ducem, ce să facem cu ele”. A intrat în curte un om care trecuse printr-o chestie din asta, ne-a sfătuit să luăm mașina de cusut. Am plecat cu mașina de cusut, cu sacu' de făină, tot restul era la odaie, ceva haine, pături, nimic nu s-a valorificat ce am avut acolo la odaie. Ajungem la gară, acolo era sora cu băiețelul și cu soțul, măcar să fim împreună. I-au dat banii, ultimii bani ai mamei, milițianului, ca să îi bage în același transport. Pe drum nu ne-au oprit în nicio gară, ne opreau doar în porumb. În vagon eram trei familii și un cal. Pe drum stăteau cu camioane cu apă, dar nu în gări. De la noi, unul a fugit, un basarabean tânăr, altcineva nu a încercat să plece, să discute sau să fie certuri. Credeam că ne duce în Rusia. Fiecare vagon avea soldatul lui. Ne-a zis: „După mine, v-aș arunca în Dunăre”. La Dâlga a tras pe liniile de rezervă. Bărbații și-au dat seama că nu ne duc în Rusia. Spre norocul nostru, satul acesta nu era lângă apă. În alte sate, au fost evacuați ca vitele din cauza apei revărsate. Se întreba atunci: „luați pe vreunul?” (erau întrebați localnicii dacă îi pot adăposti pe cei evacuați din cauza inundațiilor, n.n.)

DL: Cum era acolo, în Bărăgan, la sosirea dumneavoastră?

SB: Acolo era semănat grâu. S-a format un sat cu străzi largi, fără apă. Tare greu am dus-o. Se duceau cei care aveau cai să aducă apă de pe câmp unde aveau fântâni. Era aproape Pelinu. Apoi, comuna Dâlga era de la gară 22 de kilometri, iar noi eram la trei kilometri de la gară. La SMT Bogdana am lucrat. Clădirea administrativă era foarte frumoasă, acolo era fosta moșie a bogătașilor. SMT-ul era organizat foarte bine, era un director jos pălăria, cu liceul industrial

făcut, un om foarte hotărât, de lângă Călărași, de la Dragoș Vodă. Eu eram dactilografă. Tare mult ajutor am avut de la dânsul. Salariul era de 500 de lei. Aveam și eu un leu. Tata era paznic la porci în Dâlga, la Gostat. Acolo erau nemți mulți, li se strica un tractor, nu trebuia nimeni să vină să-l repare, îl reparau nemții. SMT-ul acela a luat premiu pe țară. Dar când s-a făcut serbarea pentru premiu, deportaților nu le-a fost permis să participe.

DL: Ce amintiri aveți din primul an?

SB: În primul an am fost la cules de bumbac, era plin de țepi, te umpleai de sânge. O săptămână stăteam la Bogdana, sâmbăta veneam acasă. „Auzi”, zicea tata, „am venit din Argentina să fur în Bărăgan, m-o pus mumă-ta să aduc în străicuța porumb, da' pentru cine? Pentru găini.”

DL: Cum era la SMT?

SB: Cineva a râs de cum bat la mașină. Apoi, două săptămâni am repetat până am deprins, ca și cum m-aș fi născut lângă mașină.

DL: Vă amintiți zăpezile din Bărăgan?

SB: Când a început zăpada, eram acasă. Unde te-o prins, acolo ai rămas. La un moment dat nu am mai știam cât este ora, dacă era oră de zi sau oră de noapte. Noroc că s-a topit încet, că altfel era pericol să se dărâme casa. Apa nu iartă. Apa nu avea unde să se ducă, că n-am avut râu.

DL: Mai povestiți-mi din viața de zi cu zi.

SB: Eu mâncam la cantină, iar părinții cumpărau de la magazine. Creșteau porci legați cu lanțul, pentru că gardul era făcut din bețele de la floarea-soarelui. După Crăciun a început să se facă sală de dans, și te duceai, că erai tânăr. Banlocul și-o dus cail și cărau mult cu căruțele apă și ce mai era nevoie. Încetul cu încetul, se asociau două-trei familii și săpau fântâni.

DL: Când ați crezut că se apropie venirea acasă?

SB: În fiecare săptămână, ce imaginație zăpăcită. Tot timpul am vorbit că venim acasă numa' că peste două săptămâni vine „Comisia”. Sora mea a venit până la Timișoara, s-a așezat în tren și n-a vorbit niciun cuvânt, călătorii ziceau: „n-o deranjați, este o mută”.

DL: După 1989 v-ați implicat în Asociația Foștilor Deportați în Bărăgan?

SB: Am lucrat foarte mult la Asociație, am avut orar de la 10 la 14. Tare aș fi vrut să facem o carte. (*plânge*). Sunt momente în care nu te poți stăpâni.

